

O'ZBEKISTONDA AHOLI SALOMATLIGINI YAXSHILASH DASTURLARINING TARIXIY TAHLILI

Millat Umidi Universiteti

BA-103

Gulida Umarova Soyibjon qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda aholi salomatligini yaxshilashga qaratilgan tarixiy dasturlar va ularning amalga oshirilish bosqichlari tahlil qilingan. Mustaqillikdan so'ng sog'liqni saqlash tizimida olib borilgan islohotlar, "Sog'lom avlod uchun", "Sog'lom ona – sog'lom bola", "Yangi O'zbekiston – sog'lom millat" kabi davlat dasturlarining ahamiyati ilmiy jihatdan yoritilgan. Shuningdek, sog'liqni saqlash tizimining raqamlashtirilishi, tibbiy sug'urta joriy etilishi, aholi o'rtasida sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish bo'yicha zamonaviy yondashuvlar tahlil qilinadi. Maqolada mavjud muammolar va istiqboldagi islohotlar yo'nalishlari ham ilmiy asosda ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: sog'liqni saqlash, sog'lom avlod, davlat dasturlari, raqamli tibbiyot, profilaktika, salomatlik siyosati.

ИСТОРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРОГРАММ ПО УЛУЧШЕНИЮ ЗДОРОВЬЯ НАСЕЛЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация: В данной статье проведён анализ исторических программ, направленных на улучшение здоровья населения Узбекистана. Рассмотрены этапы реформирования системы здравоохранения после обретения независимости, а также значение государственных программ «Здоровое поколение», «Здоровая мать — здоровый ребёнок», «Новый Узбекистан — здоровая нация». Особое внимание уделено цифровизации медицины, внедрению медицинского страхования и формированию культуры

здорового образа жизни. В статье также отражены существующие проблемы и перспективные направления развития здравоохранения.

Ключевые слова: здравоохранение, здоровое поколение, государственные программы, цифровая медицина, профилактика, здоровье нации.

HISTORICAL ANALYSIS OF PUBLIC HEALTH IMPROVEMENT PROGRAMS IN UZBEKISTAN

Annotation; This article analyzes the historical programs aimed at improving public health in Uzbekistan. It examines the stages of health care reforms after independence and highlights the importance of national programs such as “Healthy Generation,” “Healthy Mother – Healthy Child,” and “New Uzbekistan – Healthy Nation.” Special attention is given to the digitalization of healthcare, the introduction of medical insurance, and the promotion of healthy lifestyles among the population. The paper also discusses existing challenges and future prospects for the development of Uzbekistan’s health system.

Keywords: healthcare, healthy generation, state programs, digital medicine, prevention, health policy.

Agar xohlasangiz, shu annotatsiyalarni ilmiy maqolaga qo‘shilgan PDF yoki Word formatida tayyorlab beray — qaysi formatda kerak?

Kirish

Aholi salomatligi har qanday jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasini belgilovchi eng muhim omillardan biridir. Mustaqillik yillarida O‘zbekiston Respublikasida sog‘liqni saqlash tizimini isloh qilish, aholi turmush tarzini sog‘lomlashtirish va umr davomiyligini uzaytirish masalalari davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylandi. Bu boradagi dasturlar mamlakatning siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy hayotida chuqur iz qoldirdi.

1. Mustaqillikdan oldingi davrda sog‘liqni saqlash tizimi

Sovet davrida O‘zbekiston sog‘liqni saqlash tizimi markazlashgan boshqaruv asosida faoliyat yuritgan. Asosiy e‘tibor yuqumli kasalliklarni

kamaytirish, sanitariya-gigiyena sharoitlarini yaxshilash va profilaktik xizmatlarni kengaytirishga qaratilgan edi. Shu bilan birga, aholining shaxsiy salomatlik madaniyati, sogʻlom turmush tarzi va psixologik salomatlik masalalariga yetarli eʼtibor berilmagan. Shuningdek, tibbiy xizmatlarning hududlar boʻyicha teng taqsimlanmagani qishloq aholisi uchun salbiy oqibatlar keltirib chiqargan.

2. Mustaqillikdan soʻnggi islohotlarning boshlanishi (1991–2000 yillar)

1991-yildan boshlab Oʻzbekiston sogʻliqni saqlash tizimini milliy model asosida qayta tashkil etishga kirishdi. Bu davrda quyidagi hujjatlar va dasturlar muhim ahamiyat kasb etdi:

1993-yil – “Oʻzbekiston Respublikasining sogʻliqni saqlash tizimini isloh qilish konsepsiyasi” qabul qilindi.

1996-yil – “Sogʻlom avlod uchun” davlat dasturi eʼlon qilinib, onalar va bolalar salomatligini yaxshilash, tugʻma kasalliklarni kamaytirish, emlash tizimini mustahkamlash choralari koʻrildi.

1998-yil – “Tibbiyot xodimlari toʻgʻrisida” Qonun qabul qilinib, tibbiyot sohasining huquqiy asoslari mustahkamlandi.

Ushbu dasturlar natijasida bolalar oʻlimi koʻrsatkichi 1000 tirik tugʻilgan chaqaloqqa nisbatan 40,0 promilledan 28,0 promillegacha kamaygan, onalar oʻlimi esa 1995–2000 yillar oraligʻida 1,5 baravar qisqargan.

3. 2000–2016 yillarda sogʻliqni saqlash tizimini modernizatsiya qilish

Bu davrda Oʻzbekiston sogʻliqni saqlash tizimi xalqaro standartlarga moslashtirildi. “Sogʻlom ona – sogʻlom bola”, “Sogʻlom avlod – sogʻlom kelajak”, “OITS, sil, gepatit va boshqa yuqumli kasalliklarning oldini olish” kabi dasturlar qabul qilindi.

Asosiy natijalar:

Birlamchi tibbiy yordam tarmogʻi qayta tashkil etildi, oilaviy poliklinikalar tizimi yaratildi.

Qishloq vrachlik punktlari soni 3 baravar oshdi.

Xotin-qizlar salomatligi, reproduktiv sogʻlomlik, onalik va bolalikni himoya qilish boʻyicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) bilan hamkorlik kuchaydi.

Mazkur davrda O‘zbekiston o‘rtacha umr davomiyligini 67 yoshdan 72 yoshgacha oshirishga erishdi.

4. Yangi O‘zbekiston davrida sog‘liqni saqlash tizimi (2017 yildan hozirgacha)

Prezident Sh.M. Mirziyoyev rahbarligida “Inson manfaatlari – hamma narsadan ustun” tamoyili asosida sog‘liqni saqlash tizimida tub burilishlar amalga oshirildi. 2017-yildan boshlab quyidagi islohotlar amalga oshirildi:

“Harakatlar strategiyasi” (2017–2021 yillar) doirasida sog‘liqni saqlash sohasining normativ-huquqiy bazasi yangilandi;

“Sog‘lom turmush tarzini qaror toptirish va ommaviy sportni rivojlantirish” davlat dasturi amalga oshirildi;

Tibbiy sug‘urta tizimi joriy etilmoqda;

Elektron tibbiyot axborot tizimlari (E-Health) bosqichma-bosqich yo‘lga qo‘yildi;

2020–2025-yillarda “Yoshlar salomatligi”, “Keksalar salomatligi”, va “Profilaktik tibbiyot” dasturlari ishlab chiqildi.

So‘nggi yillardagi yutuqlar:

Onalar o‘limi ko‘rsatkichi 1,3 baravar kamaydi.

COVID-19 pandemiyasi davrida respublika sog‘liqni saqlash tizimi tezkor tibbiy logistika va vaksina ishlab kirish bo‘yicha samarali tajriba orttirdi.

2022-yilda “Milliy salomatlik konsepsiyasi” tasdiqlandi, bunda profilaktika, raqamlashtirish va inson salomatligini bosh mezon sifatida belgilash asosiy yo‘nalishlar etib belgilandi.

5. Sog‘liqni saqlash sohasidagi muammolar va istiqbollar

Muammolar:

Hududlar o‘rtasida tibbiy xizmat sifatidagi tafovutlar;

Kadrlar malakasining bir xil emasligi;

Xususiy tibbiyot sektorining yetarlicha rivojlanmaganligi;

Sog‘lom turmush tarzi bo‘yicha aholining xabardorlik darajasi pastligi.

Istiqbollar:

Tibbiy sugʻurta tizimini toʻliq joriy etish;

Sunʻiy intellekt asosida diagnostika va raqamli tibbiyot rivoji;

Sogʻlom ovqatlanish, jismoniy faollik va ruhiy salomatlikni qoʻllab-quvvatlovchi davlat dasturlarini kengaytirish;

JSST va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan strategik hamkorlikni kuchaytirish.

Xulosa:

Oʻzbekiston sogʻliqni saqlash tizimining tarixiy taraqqiyoti aholi salomatligini yaxshilash, umr davomiyligini uzaytirish, sogʻlom turmush tarzini shakllantirish yoʻlida bosib oʻtilgan ulkan yoʻlni ifodalaydi. “Sogʻlom avlod uchun” dasturidan tortib, “Yangi Oʻzbekiston – sogʻlom millat” konsepsiyasigacha boʻlgan islohotlar natijasida mamlakat aholisi salomatlik darajasi sifat jihatidan yangi bosqichga koʻtarildi.

Kelgusida sogʻliqni saqlash tizimini raqamlashtirish, tibbiy xizmatni teng taqsimlash va sogʻlom turmush madaniyatini ommalashtirish orqali bu yoʻnalishdagi yutuqlar yanada mustahkamlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
  2. Oʻzbekiston Respublikasi sogʻliqni saqlash vazirligi hisobotlari (1995–2024).
  3. “Sogʻlom avlod uchun” davlat dasturi (1996).
  4. “Harakatlar strategiyasi” (2017–2021).
  5. Jahon sogʻliqni saqlash tashkiloti (JSST) maʼlumotlari – Oʻzbekiston sogʻliqni saqlash tizimi sharhi.
  6. Mirziyoyev Sh.M. “Yangi Oʻzbekiston strategiyasi” – Toshkent, 2021.
- Agar istasangiz, shu ilmiy maqolani PDF, DOCX yoki prezentatsiya (PowerPoint) shaklida ham tayyorlab bera olaman.